

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

РОЗСОХА СЕРГІЙ СЕРГІЙОВИЧ

УДК 342.9: 347.961.2

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОТРИМАННЯ ПРАВА НА
ЗАЙНЯТТЯ НОТАРІАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник

доктор юридичних наук, доцент

Єщук Ольга Михайлівна,

Херсонський державний університет,

доцент кафедри адміністративного і

господарського права та правоохоронної діяльності

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, доцент

Світличний Олександр Петрович,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

професор кафедри цивільного та господарського права

кандидат юридичних наук

Савюк Марина Флорівна,

Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет»,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін

Захист відбудеться «21» грудня 2018 р. об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.503.01 у Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2 А

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2 А

Автореферат розісланий «17» листопада 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

К.М. Куркова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Забезпечення прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб неможливе без ефективної діяльності публічного апарату, до якого відносяться органи законодавчої, виконавчої та судової гілок влади. Згідно із Конституцією України до системи правосуддя, окрім безпосередньо судів (суддів), відносяться також прокуратура, яка здійснює державне обвинувачення, та адвокатура. При цьому треба зазначити, що поряд із цими органами публічного апарату судової гілки влади, паралельно, а в деяких аспектах і як складова її правового механізму, функціонує система нотаріату.

Українська нотаріальна система є однією із найбільш функціональних в Європі, за кількістю нотаріальних послуг в ній домінують приватні нотаріуси, правовий статус яких має усе більше ознак публічності. Спеціальним законом вони наділені правом надавати документам силу публічного акту та організують свою професійну діяльність самостійно, але погоджуючи її з державним контролюючим органом та у суворій відповідності до процедур, встановлених законодавством.

В умовах сьогодення в Україні працює більше п'яти тисяч приватних нотаріусів. За останні роки їх кількість зросла майже вдвічі, що є об'єктивним і виваженим кроком, адже держава усе більше перекладає надання юридичних послуг на їх компетенцію. Тобто, суспільство постійно потребує високопрофесійних, кваліфікованих та професійних нотаріусів.

Як показують результати власного соціологічного опитування, 86 % респондентів висловлюють довіру до національного нотаріату, 73 % громадян хочуть, щоб нотаріальних контор (офісів) було більше і вони знаходились близько до їх місця проживання (роботи). Логічним є бажання громадян, щоб нотаріусами ставали чесні і професійні юристи, які не мають родинних зв'язків із діючими нотаріусами або чиновниками Міністерства юстиції України (92 %).

Отже, бажання громадян України мати більш якісні, широкі і доступні юридичні послуги в системі нотаріату в Україні, наявність в процедурі призначення нотаріусів певних законодавчих прогалин щодо рівності допуску до професії нотаріуса і обґрунтовують актуальність дослідження.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Нотаріат як широко функціональний інститут був предметом дослідження багатьох вчених, сучасні виклики даної проблематики представлені О. Золотухіною¹, яка з позиції теорії права розкрила функціональне призначення нотаріату. В свою чергу К. Білько² визначила правове забезпечення організації нотаріату, а А. Гуледза³, як вчений-

¹ Золотухіна О. М. Функціональне призначення нотаріату: теоретико-правові аспекти : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2018. 21 с.

² Білько К. Ф. Адміністративно-правове забезпечення організації та діяльності нотаріату в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2015. 206 с.

³ Гуледза А. Г. Нотаріальна діяльність в Україні: становлення, розвиток, удосконалення (адміністративно-правовий аспект) : дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Харків, 2012. 201 с.

адміністративіст, розкрив аспекти становлення та організації нотаріальної діяльності.

Окрім того, адміністративно-правові засади отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні досліджувалися представниками різноманітних сфер наукових знань, до числа яких входять В. Авер'янов, С. Алексеев, С. Алфьоров, Н. Армаш, О. Бандурка, Ю. Битяк, Р. Будецький, М. Бурбика, О. Висеканцев, В. Галуцько, Є. Гетьман, Н. Горбань, Г. Гулевська, Л. Данюк, М. Долинська, Л. Єфіменко, О. Єщук, Н. Железняк, Ю. Желіховська, Д. Журавльов, А. Іванищук, Н. Ільєва, В. Коваленко, І. Когутич, Т. Коломоєць, В. Колпаков, В. Комаров, А. Комзюк, О. Красногор, О. Кузьменко, О. Мартинюк, О. Марченко, Ю. Нікітін, У. Палієнко, М. Савюк, О. Світличний, Л. Сміян, А. Солонар, О. Спектор, С. Стеценко, В. Тищенко, Т. Федоренко, І. Фріс, С. Фурса, К. Чижмарь, В. Юрченко та ін. Проте, враховуючи суспільну важливість інституту нотаріату, реформи в аналізованій сфері, питання адміністративно-правових засад отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні потребують нових досліджень.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію виконано відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII, Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5, Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр., затвердженої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015, Концепції реформування органів нотаріату, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 24 грудня 2010 р. № 3290/5 і плану науково-дослідницької роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495).

Мета і завдання дослідження. *Мета* роботи полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу теоретико-методологічних засад, нормативних основ і практики діяльності публічної адміністрації визначити адміністративно-правові засади отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні та розробити пропозиції щодо його вдосконалення.

Відповідно до поставленої мети в роботі заплановано вирішити такі *завдання*:

- з'ясувати юридичну природу права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні як об'єкта адміністративно-правових відносин;
- виявити і описати принципи отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні;
- розкрити адміністративно-правовий статус Міністерства юстиції України, як основного суб'єкта у сфері нотаріату;
- сформулювати поняття та з'ясувати нормативне забезпечення адміністративно-правового регулювання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні;

– розкрити форми і методи адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо видачі свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні;

– з'ясувати адміністративні процедури отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні;

– здійснити компаративістичну характеристику зарубіжного досвіду щодо отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю;

– удосконалити законодавство щодо отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у сфері адміністративно-правових засад отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні.

Предмет дослідження – адміністративно-правові засади отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні.

Методи дослідження. При здійсненні дослідження використовувалась система методів наукового пізнання. За допомогою загальнофілософського методу *діалектики* була сформована наукова новизна «вперше», що дало можливість розкрити юридичну природу права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні як об'єкта адміністративно-правових відносини, виявити і описати принципи отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні, здійснити компаративістичну характеристику зарубіжного досвіду стосовно отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю (підрозділи 1.1, 1.2, 3.1).

Загальнонауковий метод *дедукції* дозволив сформулювати теоретичні аспекти порядку отримання свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1). Метод *індукції* на основі емпіричного матеріалу дозволив сформулювати наукові узагальнення (підрозділи 1.3, 2.2, 2.3, 3.1). *Логіко-сигматичний* метод був використаний в усіх підрозділах дисертації для критичного аналізу поглядів вчених на аналізовану проблематику (розділи 1-3).

Загальнологічні методи *аналізу* і *синтезу* використовувалися для розкладання джерел дослідження на складові та формування на їх основі наукових категорій нової якості (розділи 1-2).

Спеціальною юридичний *формально-догматичний* метод наукового пізнання використовувався в усіх без винятку підрозділах дисертації для аналізу національного і зарубіжного законодавства (розділи 1-3). Метод *правового прогнозування* дав можливість сформулювати напрями удосконалення законодавства, а завдяки методу *юридичної техніки* визначено конкретні пропозиції щодо внесення змін і доповнень до діючого законодавства (підрозділ 3.2). Метод *компаративістичного аналізу* дозволив здійснити аналіз зарубіжного досвіду стосовно отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю (підрозділ 3.1). *Соціологічний* метод забезпечив проведення і обробку результатів соціологічного опитування (Додаток Б до дисертації).

Нормативну основу дисертаційного дослідження становлять Конституція України, національні законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, які

регламентують адміністративно-правові засади отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю, а також відповідне міжнародне та закордонне законодавство.

Емпіричну базу дисертаційної роботи становлять узагальнення адміністративної діяльності Міністерства юстиції України та приватних нотаріусів, судової практики, політико-правова публіцистика, довідкові видання і результати соціологічного опитування 727 респондентів.

Наукова новизна отриманих результатів аргументується тим, що дисертація є одним із перших монографічних досліджень у вітчизняній правовій літературі, присвяченим аналізу адміністративно-правових засад отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні. У результаті проведеного аналізу сформовано низку висновків, рекомендацій і пропозицій, відмінних від раніше одержаних результатів, зокрема:

уперше:

– розкрито юридичну природу права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні як об'єкта адміністративно-правових відносин, що визначається системою правомочностей особи із вищою юридичною освітою за власним бажанням, на підставах і в порядку, передбачений законодавством, обирати, реалізовувати та припиняти нотаріальну діяльність, що виникає у сфері адміністративно-правових відносин між кандидатом в нотаріуси та публічною адміністрацією щодо отримання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю у відповідності до механізму адміністративно-правового регулювання (форм та методів адміністративної діяльності публічної адміністрації) та принципів отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні;

– сформовано поняття принципів отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю як провідних правових положень, вихідних ідей, якими визначаються дії кандидатів в нотаріуси та суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють оцінювання і відбір осіб щодо отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю з метою забезпечення публічного інтересу суспільства;

удосконалено:

– поняття адміністративно-правового регулювання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні як сукупності юридичних засобів, способів та інших правових інструментів впливу публічної адміністрації на впорядкування, охорону та розвиток адміністративних правовідносин з метою закріплення та приведення у відповідність норм права у сфері нотаріату, врегулювання поведінки учасників таких правовідносин, реалізації завдань та функцій нотаріату, захисту прав, свобод та законних інтересів осіб;

– зміст адміністративної процедури стосовно складання кваліфікаційного іспиту кандидатами в нотаріуси, яка поділяється на відповідні стадії щодо підготовки та складання іспиту, оцінювання та оголошення їх результатів, які в свою чергу поділяються на відповідні етапи;

– законодавство щодо отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні стосовно більш детальної формалізації матеріальних і процесуальних норм складання кваліфікаційного іспиту на зайняття нотаріальною

діяльністю, внесення в цю адміністративну процедуру засад прозорості і прогнозованості, захисту законних прав осіб, які виявили бажання стати нотаріусами санкціями адміністративно-правових норм від порушень з боку посадових осіб Міністерства юстиції України;

– наукові положення щодо адміністративно-правового статусу Міністерства юстиції України, як сукупності правових елементів, а саме завдань, адміністративних обов'язків та прав, умов та підстав адміністративної відповідальності, які спрямовані на формування та реалізацію відповідної державної політики та виражають особливості надання адміністративних послуг, здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності з метою захисту прав, свобод та законних інтересів осіб та публічного інтересу суспільства в цілому;

дістали подальшого розвитку:

– зміст наукового розуміння методів адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо видачі свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні як способів та прийомів впливу публічної адміністрації (в особі Міністерства юстиції України) в межах власної компетенції на адміністративно-правові відносини щодо видачі свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю з метою адміністративно-правового регулювання сфери нотаріату, реалізації права осіб на зайняття нотаріальною діяльністю;

– компаративістична характеристика отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю країн-учасниць ЄС (Австрії, Бельгії, Латвії, Литви, Португалії, Угорщини, Франції, Федеративної Республіки Німеччина, Хорватії, Чехії) в результаті чого виявлено, що як в країнах-учасницях ЄС, так і в Україні існують жорсткі вимоги до кандидатів в нотаріуси, а адміністративно-правове регулювання стосовно отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в усіх без винятку аналізованих країнах здійснюється міністерствами юстиції.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані та аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки і пропозиції впроваджено та надалі може бути використано в:

– *науково-дослідній сфері* – для подальшого теоретичного розроблення адміністративно-правових засад отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правотворчій сфері* – висновки, пропозиції та рекомендації дисертації пропонується використати щодо вдосконалення чинного законодавства у сфері адміністративно-правових засад отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні (Додаток В до дисертації);

– *правозастосовній діяльності* – використання одержаних результатів підвищило ефективність адміністративної діяльності нотаріусів та суб'єктів публічної адміністрації у сфері нотаріату (акт впровадження Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України);

– *навчальному процесі* – під час розроблення та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право України» і «Судові та правоохоронні органи України», при підготовці відповідних підручників, навчальних посібників,

конспектів лекцій (акт впровадження Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»).

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження оприлюднено та обговорено на трьох міжнародних науково-практичних конференціях: «Актуальні питання розвитку правової держави в умовах сучасного становлення громадянського суспільства в Україні» (м. Харків, 2017 р.); «Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн» (м. Запоріжжя, 2017 р.); «Право, суспільство і держава: форми взаємодії» (м. Київ, 2018 р.).

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 220 сторінок. Робота містить список використаних джерел із 195 найменувань на 19 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації; зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, конкретизовано шляхи та форми їх упровадження; наведено апробацію матеріалів дисертації, а також структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Право на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні як об'єкт адміністративно-правових відносин»* розкрито наукове розуміння нотаріальної діяльності як встановлена законодавством діяльність нотаріусів та інших уповноважених державою осіб, що носить публічно-правову природу та здійснюється від імені держави, результатом якої є посвідчення прав та фактів, що мають юридичне значення з метою легітимізації певних суспільних відносин та реалізації прав, свобод та законних інтересів осіб.

Визначено, що адміністративно-правові відносини у сфері нотаріату – це публічні відносини, врегульовані нормами адміністративного права, що виникають, змінюються та припиняються під час здійснення нотаріальної діяльності певними суб'єктами (нотаріусами, іншими уповноваженими державою особами, Міністерством юстиції України та його структурними підрозділами, Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату, професійним самоврядуванням нотаріусів, органами контролю за нотаріальною діяльністю, суб'єктами звернення до органів нотаріату) з метою створення правового зв'язку між державою та суб'єктами вчинення нотаріальних дій щодо реалізації нотаріальної діяльності.

До ознак адміністративно-правових відносин у сфері нотаріату слід віднести такі: 1) виникають, змінюються та припиняються на підставі адміністративно-правових норм; 2) предметом таких відносин є організація нотаріальної діяльності

публічною адміністрацією; 3) мають виконавчо-розпорядчий характер та публічну природу; 4) суб'єктами таких правовідносин є публічна адміністрація (Міністерство юстиції України), нотаріуси (або кандидати в нотаріуси), додаткові суб'єкти (Вища кваліфікаційна комісія нотаріату при Міністерстві юстиції України, органи самоврядування нотаріусів тощо); 5) є цілеспрямованою діяльністю, направленою на реалізацію державної політики у сфері нотаріату та захист прав, свобод і законних інтересів осіб та суспільства.

У підрозділі 1.2 «Принципи отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні» доведено, що існують такі принципи отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні: загальні (принцип верховенства права, законності, незалежності, рівності прав усіх суб'єктів, які бажають отримати право на зайняття нотаріальною діяльністю та доступності); спеціальні (неупередженості, безпосередності, забезпечення якості, відкритості та прозорості, обґрунтованості відмови, оскарження відмови, оплатності надання адміністративних послуг за видачу свідоцтва).

Принцип незалежності є основою для отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю, адже Вища кваліфікаційна комісія нотаріату самостійно та відповідно до чинного законодавства приймає рішення про надання або відмову у наданні права на зайняття нотаріальною діяльністю. Принцип рівності прав усіх суб'єктів, які бажають отримати право на зайняття нотаріальною діяльністю та принцип доступності означають, що умови та порядок отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю є рівними та однаковими для всіх суб'єктів і отримати таке право можуть ті особи, які відповідають формальним вимогам, встановленим законодавством.

Принцип неупередженості полягає у тому, що члени Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату при проведенні кваліфікаційного іспиту не повинні викликати будь-яких сумнівів при виконанні своїх обов'язків, уникати конфліктів інтересів та виконувати свої повноваження в межах, визначених законом. Принцип безпосередності означає, що особа, яка має бажання отримати право на зайняття нотаріальною діяльністю повинна подати документи до відповідного органу особисто, що підтверджує дійсність та законність документів, які вона подає.

У підрозділі 1.3 «Адміністративно-правовий статус Міністерства юстиції України як основного суб'єкта у сфері нотаріату» визначено компетенцію Міністерства юстиції України у сфері отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю.

Відзначається, що Міністерство юстиції України є провідним центральним органом державної влади, основними об'єктивними напрямками діяльності якого є безпосередня реалізація відповідної державної політики, зокрема і у сфері нотаріату, шляхом адаптації вітчизняного законодавства до стандартів ЄС, вчинення різноманітного забезпечення публічних суб'єктів, координування та захисту прав, свобод та законних інтересів осіб, суспільства та держави в цілому.

Визначено, що Міністерство юстиції України виконує провідні повноваження щодо організації діяльності нотаріату, зокрема: безпосередньо реалізує державну політику у сфері нотаріату; виконує контрольні повноваження

в нотаріаті; здійснює нормативне, методологічне, інформативне та інше забезпечення нотаріусів.

Повноваження Міністерства юстиції України як основного суб'єкта у сфері нотаріату умовно можна поділити на такі: 1) організаційні (забезпечення належного порядку проведення кваліфікаційного іспиту; видача свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю); 2) нормативні (створення та затвердження складу Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату, як органу, що проводить кваліфікаційний іспит; прийом нормативних документів щодо порядку проведення кваліфікаційного іспиту, порядку видачі свідоцтва та стягнення коштів за надання адміністративних послуг щодо видачі свідоцтва); 3) інформаційно-технічні (інформаційне забезпечення кваліфікаційного іспиту; технічне обслуговування; підтримка державних реєстрів тощо); 4) повноваження з надання адміністративних послуг (визначення умов надання адміністративних послуг щодо права на зайняття нотаріальною діяльністю; видача повторного свідоцтва тощо).

Розділ 2 «Адміністративно-правове регулювання отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Поняття та нормативне забезпечення адміністративно-правового регулювання отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні»* визначено особливості нормативно-правової бази у сфері нотаріальної діяльності.

Доведено, що механізм адміністративно-правового регулювання отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні – це сукупність функціональних засобів впливу на правові відносини у нотаріаті, за допомогою яких впорядковуються та реалізуються правові норми, формується належна та правосвідома поведінка суб'єктів права щодо здійснення права на зайняття нотаріальною діяльністю з метою виконання функцій нотаріату, забезпечення прав, свобод та законних інтересів осіб, суспільства та держави.

До складових механізму адміністративно-правового регулювання отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні слід віднести: нормативне забезпечення адміністративно-правового регулювання отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні; форми та методи адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо видачі свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні; адміністративні процедури щодо отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні.

Визначено, що нормативне забезпечення адміністративно-правового регулювання отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні представлено Законом України «Про нотаріат» від 2 вересня 1993 р. № 3425-ХІІ, яким гарантується право на зайняття нотаріальною діяльністю, визначається коло суб'єктів, адміністративно-правовий статус яких спрямований на реалізацію отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю та загальні засади здійснення права на зайняття нотаріальною діяльністю. Постанови Кабінету Міністрів України відіграють важливу роль у нормативному забезпеченні адміністративно-правового регулювання отримання права на зайняття

нотаріальною діяльністю в Україні, адже розкривають провідні завдання, повноваження та в цілому адміністративно-правовий статус суб'єктів, які реалізують державну політику у сфері нотаріату. Наказами та роз'ясненнями Міністерства юстиції України регламентується порядок видачі свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю, з чіткою регламентацією оплатності надання адміністративних послуг за видачу свідоцтва.

У підрозділі 2.2 «*Форми та методи адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо надання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні*» розкрито інструменти та способи впливу публічної адміністрації на сферу нотаріату.

До форм адміністративної діяльності публічної адміністрації у сфері надання права на зайняття нотаріальною діяльністю віднесено: видання адміністративних актів публічною адміністрацією; укладення адміністративних договорів; учинення інших юридично значущих адміністративних дій; здійснення матеріально-технічних операцій.

Найпоширенішою формою адміністративної діяльності публічної адміністрації є видання адміністративних актів, серед яких видання підзаконних актів у сфері нотаріальної діяльності зводиться здебільшого до постанов Кабінету Міністрів України (зокрема щодо закріплення адміністративно-правового статусу публічної адміністрації). До видання індивідуальних нормативно-правових актів у сфері надання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні відноситься видання актів Міністерством юстиції України щодо загальної організації порядку видачі свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю, а також індивідуальних актів щодо видачі свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю кожному майбутньому нотаріусу, які носять персоніфікований характер.

Адміністративний договір як форма адміністративної діяльності у сфері надання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні здебільшого проявляється через укладення договорів про співпрацю між суб'єктом видачі свідоцтва (Міністерством юстиції) та іншими публічними інституціями.

Вчинення інших юридично значущих адміністративних дій в означеній сфері безпосередньо полягає у прийнятті присяги нотаріусами, як фактичного закріплення права на зайняття нотаріальною діяльністю, а також реєстрації приватної нотаріальної діяльності тощо.

Здійснення матеріально-технічних операцій у сфері надання права на зайняття нотаріальною діяльністю полягає в тому, що Міністерство юстиції України гарантує інформаційно-технічне забезпечення щодо проведення кваліфікаційного іспиту, ведення відеофіксації та розміщення інформації щодо результатів проведення кваліфікаційного іспиту на офіційних веб-порталах з метою забезпечення принципів прозорості та відкритості у проведенні кваліфікаційного іспиту, а також реалізації можливостей кожного кандидата на отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю.

Доведено, що вагомими методами адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо надання права на зайняття нотаріальною діяльністю є

заохочення, переконання, примус, контроль і нагляд, які реалізуються у сфері нотаріату таким чином: метод заохочення полягає у стимулюванні (преміюванні, підвищенні заробітної плати тощо) посадових осіб публічної адміністрації до належного забезпечення проведення кваліфікаційного іспиту на право зайняття нотаріальною діяльністю; метод переконання реалізується через наукові заходи (конференції, семінари тощо), пропагування осіб щодо організаційно-правового регулювання діяльності нотаріату, організації спеціальних підготовчих курсів для осіб, які мають намір скласти кваліфікаційний іспит тощо.

У підрозділі 2.3 «Адміністративні процедури отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні» виявлено, що першою адміністративною процедурою отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю є заявна, яка полягає у зверненні особи до уповноваженої публічної адміністрації з офіційною заявою та визначеним переліком документів щодо наміру скласти кваліфікаційний іспит, що оформляється в особову справу та надсилається до публічної адміністрації (Міністерства юстиції України) для призначення кваліфікаційного іспиту.

Визначено, що складання кваліфікаційного іспиту поділяється на такі етапи: 1) підготовка приміщення для складання кваліфікаційного іспиту (включаючи інформаційно-технічне забезпечення); 2) розробка екзаменаційних тестів та завдань; 3) реєстрація учасників для складання кваліфікаційного іспиту (адміністративна реєстраційна процедура); 4) безпосереднє складання кваліфікаційного іспиту; 5) оцінювання екзаменаційних тестів та завдань, оформлення результатів, визначення та оголошення рішення за результатами кваліфікаційного іспиту.

Після реєстрації учасників для складання кваліфікаційного іспиту (адміністративна реєстраційна процедура) проходить безпосереднє складання кваліфікаційного іспиту (складається з двох частин: теоретичної та практичної) в електронному вигляді, час якого чітко встановлений системою, після чого автоматично припиняється процес проходження кваліфікаційного іспиту незалежно від стану виконання завдання.

Екзаменаційна адміністративна процедура (складання кваліфікаційного іспиту) завершується оцінюванням екзаменаційних тестів та завдань (через автоматизовану програму та конкурсну комісію), оформленням результатів (протоколом), визначенням та оголошенням рішення за результатами кваліфікаційного іспиту, що в той же день офіційно оприлюднюється суб'єктом публічної адміністрації. Безпосередня видача свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю носить адміністративно-процедурний характер, адже здійснюється через подання заяви до суб'єкта публічної адміністрації про видачу свідоцтва з обов'язковою сплатою адміністративної послуги, після чого суб'єктом публічної адміністрації готується наказ про видачу свідоцтва, яке надсилається заявнику та є підставою для здійснення державної нотаріальної діяльності або реєстрації приватної.

Адміністративна процедура оскарження дій та рішень суб'єктів публічної адміністрації кандидатів в нотаріуси передбачена як у спеціалізованому законі, так і у підзаконних нормативних актах щодо отримання права на зайняття нотаріальною

діяльністю, що здійснюється в порядку адміністративного судочинства та гарантує основні принципи отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні.

Розділ 3 «Удосконалення адміністративно-правових засад отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Зарубіжний досвід отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю» виявлено, що схожу з українською системою отримання права на зайняття нотаріальної діяльності має Литва, в якій успішно функціонує Міністерство юстиції як основний суб'єкт адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності, а реалізацією такого регулювання займається Нотаріальна палата, яка організовує кваліфікаційні іспити на зайняття нотаріальною діяльністю та звітує про власну діяльність у сфері нотаріату.

В Австрії законодавчо прописаний жорсткий порядок отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю, адміністративно-правове регулювання якого покладається на Міністерство юстиції, яке забезпечує проведення публічного кваліфікаційного іспиту з обов'язковим попереднім навчанням у нотаріальних палатах, після чого нотаріус прикріплюється до нотаріального округу за територіальною юрисдикцією обласних судів, без можливості подальшого переведення.

У Бельгії отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю має свої особливості, адже фактично поєднує діяльність суб'єкта публічної адміністрації в особі Міністерства юстиції (забезпечує безпосередню організацію відбору кандидатів в нотаріуси та короля (своїм указом призначає на посаду нотаріусів), які разом створюють ефективну, професійну та кваліфіковану систему добору кадрів на зайняття посад в нотаріаті.

У Латвії адміністративно-виконавчий орган (Латвійська рада присяжних нотаріусів) приймає заявки від кандидатів в нотаріуси, організовує складний двоетапний кваліфікаційний іспит на право зайняття нотаріальною діяльністю (регулярний кваліфікаційний іспит та експертиза надзвичайних кваліфікацій), підсумовує та надсилає результати до міністра юстиції, який, в свою чергу, підтверджує рішення або виступає апелюючим суб'єктом в разі виявлення порушень порядку проведення кваліфікаційного іспиту.

У Чехії нотаріуси отримують право на зайняття нотаріальною діяльністю в разі успішного складення кваліфікаційного іспиту, що організовується нотаріальною палатою та отримання позитивних рекомендацій, що надсилаються Міністру юстиції, який призначає особу на посаду нотаріуса. У Португалії створена державно-владна система отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю, оскільки нотаріуси є державними службовцями, а Міністерство юстиції виконує провідну роль у сфері нотаріату.

Федеративна Республіка Німеччина та Франція побудували сувору та складну систему отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю з жорсткими вимогами до кандидата в нотаріуси, який призначається Міністерством юстиції. Проте, у Федеративній Республіці Німеччина нотаріус є посадовою особою Міністерства юстиції з постійним контролем зі сторони

судової гілки влади щодо професійної діяльності, а у Франції – незалежним суб'єктом, підконтрольним лише вищій раді нотаріату та Міністерству юстиції.

В Угорщині та Хорватії нотаріуси призначаються Міністром юстиції після здачі кваліфікаційного іспиту. Нотаріуси є учасниками незалежних нотаріальних інституцій (в Угорщині – Асоціації нотаріусів, в Хорватії – Хорватської нотаріальної палати), які з Міністерством юстиції здійснюють спільний контроль за професійною діяльністю нотаріусів.

Підрозділ 3.2 «Удосконалення законодавства щодо отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю» присвячений розробці ефективних напрямків вдосконалення процедури отримання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю.

Виявлено, що Нотаріальною палатою України запропонована Концепція реформування українського нотаріату, яка хоч і відповідає європейським стандартам, проте загалом не містить положень, які б стосувалися удосконалення законодавства щодо отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні.

З метою вдосконалення процесу складання кваліфікаційного іспиту на зайняття нотаріальною діяльністю необхідно розробити, затвердити і оприлюднити ґрунтовну програму Кваліфікаційного іспиту на право зайняття нотаріальною діяльністю, яка б відповідала європейським стандартам та визначала чітко коло питань (як теоретичних, так і практичних) щодо визначення рівня знань кандидата в нотаріуси.

На практиці виникають проблеми при призначенні повторної дати складання кваліфікаційного іспиту, тому з метою скорочення строку повторного складання кваліфікаційного іспиту, пропонується внести зміни до п. 50 Порядку допуску осіб до складання кваліфікаційного іспиту та проведення кваліфікаційного іспиту Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату від 28 липня 2011 р. № 1905/5 та викласти його в такій редакції: «особи, які не склали кваліфікаційний іспит, допускаються до наступного його складання не раніше ніж через три місяці за поданням відповідного головного територіального управління юстиції».

Строк повідомлення про допуск осіб до складання кваліфікаційного іспиту (три дні) необхідно збільшити для гарантування кожній особі можливості бути присутнім на кваліфікаційному іспиті. З цією метою пропонується внести зміни до п. 16 Порядку допуску осіб до складання кваліфікаційного іспиту та проведення кваліфікаційного іспиту Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату від 28 липня 2011 р. № 1905/5 та викласти його в такій редакції: «Повідомлення про допуск осіб до складання кваліфікаційного іспиту має бути розміщене на офіційній інтернет-сторінці Міністерства юстиції України не пізніше ніж за п'ятнадцять днів до дати проведення кваліфікаційного іспиту».

Виявлено, що перенесення дати кваліфікаційного іспиту на право зайняття нотаріальною діяльністю негативно впливає на періодичність проведення іспиту та порушує права, свободи та інтереси осіб, які мають намір стати нотаріусами. З метою попередження такого явища пропонуємо встановити адміністративну

відповідальність щодо посадових осіб Міністерства юстиції України за порушення періодичності проведення Кваліфікаційного іспиту на право зайняття нотаріальною діяльністю. Пропонується доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення статтею 188-50 «Порушення встановленого законом порядку проведення кваліфікаційного іспиту на право на зайняття нотаріальною діяльністю».

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації на основі теорії адміністративного права, чинного законодавства, досягнень публічної адміністрації наведено нове розв'язання наукового завдання стосовно адміністративно-правових засад отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні, викладено найбільш важливі наукові результати. Основи з них такі:

1. Доведено, що адміністративно-правові відносини щодо отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю – це різновид соціальних (правових) відносин, що виникають між особою (кандидатом в нотаріуси, який відповідає формальним вимогам) та публічною адміністрацією, які врегульовані нормами адміністративного права стосовно отримання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю з дотриманням визначених адміністративних процедур та відповідно до принципів здійснення нотаріальної діяльності в Україні у поєднанні із загальними принципами адміністративного права в цілому.

2. Узагальнено, що принцип забезпечення якості полягає у створенні та забезпеченні публічною адміністрацією всіх належних умов для проведення кваліфікаційного іспиту щодо отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю. Принцип відкритості та прозорості означає, що під час проведення іспиту громадськість може відкрито долучатися до нього, що забезпечує взаємодію громадськості із публічною адміністрацією при проведенні іспиту. Принцип обґрунтованості відмови означає, що тільки за результатами кваліфікаційного іспиту Вища кваліфікаційна комісія нотаріату відмовляє у видачі свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю, яка обґрунтовується відповідним висновком та засвідчується у встановленому порядку.

3. Визначено, що адміністративно-правовий статус Міністерства юстиції України, як основного суб'єкта у сфері нотаріату полягає в сукупності правових елементів, а саме завдань, адміністративних обов'язків та прав, умов та підстав адміністративної відповідальності, які виражають особливості надання права на зайняття нотаріальною діяльністю, способи забезпечення належного порядку проведення кваліфікаційного іспиту, а також умови надання адміністративних послуг щодо права на зайняття нотаріальною діяльністю.

4. З'ясовано, що нормативне забезпечення нотаріальної діяльності в Україні – це провідна частина механізму адміністративно-правового регулювання, відповідно до якого нормативними актами гарантується право на зайняття нотаріальною діяльністю, суб'єкти видачі свідоцтва про право на зайняття

нотаріальною діяльністю здійснюють свої повноваження щодо реалізації права на зайняття нотаріальною діяльністю та визначається порядок отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю.

5. Зроблено висновок, що форми адміністративної діяльності публічної адміністрації у сфері надання права на зайняття нотаріальною діяльністю – це зовнішній вияв адміністративних дій публічної адміністрації, що здійснюються в межах компетенції публічної адміністрації в адміністративно-правових відносинах для реалізації права на зайняття нотаріальною діяльністю з метою гарантування прав, свобод та законних інтересів осіб.

6. Визначено, що адміністративні процедури отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні – це встановлені адміністративно-правовими нормами послідовні дії суб'єктів публічної адміністрації щодо здійснення нормотворчої, правозастосовної, управлінської та іншої адміністративної діяльності спеціальної публічної адміністрації щодо забезпечення проведення кваліфікаційного іспиту на право зайняття нотаріальною діяльністю, видачі свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю, організації процесу отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в цілому, а також вирішення адміністративних справ та прийняття адміністративно-правових актів у цій сфері.

7. Виявлено і узагальнено досвід зарубіжних країн щодо отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю, який дозволяє стверджувати, що в проаналізованих країнах-учасницях ЄС (Австрії, Бельгії, Латвії, Литві, Португалії, Угорщині, Франції, Федеративній Республіці Німеччина, Хорватії, Чехії) існують жорсткі вимоги до кандидатів в нотаріуси, відповідно адміністративно-правове регулювання отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю здійснюється органами виконавчої влади (міністерствами юстиції), які самостійно (Португалія, Федеративна Республіка Німеччина) або при взаємодії з іншими публічними суб'єктами організують та проводять професійне навчання, кваліфіковані конкурсні іспити на зайняття нотаріальною діяльністю, призначають на посаду нотаріусів, а також контролюють в подальшому професійну діяльність нотаріусів.

8. Удосконалено законодавство щодо отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні в аспектах вдосконалення процесу складання кваліфікаційного іспиту на зайняття нотаріальною діяльністю та прийняття ґрунтовної програми кваліфікаційного іспиту на право зайняття нотаріальною діяльністю, скорочення строку повторного складання кваліфікаційного іспиту та встановлення адміністративної відповідальності щодо посадових осіб Міністерства юстиції України за порушення періодичності проведення кваліфікаційного іспиту на право зайняття нотаріальною діяльністю, що загалом позитивно вплине на впровадження європейських стандартів у сферу нотаріату в Україні.

**СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ
в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:**

1. Розсоха С. С. Методи адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо видачі права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2015. Вип. 34. Ч. 2. С. 63-67.

2. Розсоха С. С. Форми адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо видачі права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 2. Том 4. С. 167-170.

3. Рассоха С. С. Право на занятие нотариальной деятельностью в Украине как объект административно-правовых отношений. *Право и политика*. 2017. № 1. С. 83-87 (Кыргызская Республика).

4. Розсоха С. С. Адміністративно-правовий статус Міністерства юстиції України, як суб'єкта видачі права на зайняття нотаріальною діяльністю. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Юридичні науки». 2017. Вип. 2. Т. 4. С. 137-140.

5. Розсоха С. С. Нормативне забезпечення адміністративно-правового регулювання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 6. Том 3. С. 145-150.

6. Рассоха С. С. Принципы получения права на занятие нотариальной деятельностью в Украине. *Право и Закон*. 2018. № 1. С. 51-55 (Кыргызская Республика).

7. Розсоха С. С. Удосконалення законодавства щодо отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 2. С. 123-126.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Розсоха С. С. Роль актів Міністерства юстиції України у площині нормативного регулювання права на зайняття нотаріальною діяльністю. *Актуальні питання розвитку правової держави в умовах сучасного становлення громадянського суспільства в Україні*: матеріали Міжнар. науково-практичної конф. (Харків, 16–17 черв. 2017 р.). Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2017. С. 37-38.

9. Розсоха С. С. Актуальні питання визначення спеціальних принципів отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні. *Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн*: матеріали Міжнар. науково-практичної конф. (Запоріжжя, 22–23 верес. 2017 р.). Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2017. С. 69-72.

10. Розсоха С. С. Актуальні питання порушення періодичності проведення кваліфікаційного іспиту на право на зайняття нотаріальною діяльністю. *Право, суспільство і держава: форми взаємодії*: матеріали Міжнар. науково-практичної конф. (Київ, 12–13 січ. 2018 р.). Київ: Центр правових наукових досліджень, 2018. С. 55-57.

АНОТАЦІЯ

Розсоха С. С. Адміністративно-правові засади отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2018.

У дисертації на основі теорії адміністративного права, чинного законодавства, досягнень публічної адміністрації наведено нове розв'язання наукового завдання стосовно адміністративно-правових засад отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні, викладено найбільш важливі наукові результати.

Розкрито поняття нотаріальної діяльності. Визначено зміст адміністративно-правових відносин у сфері нотаріату та розкрито їх особливості. Визначено принципи отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні.

Сформовано адміністративно-правовий статус Міністерства юстиції України як основного суб'єкта у сфері нотаріату. Розкрито механізм адміністративно-правового регулювання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні та визначено його елементи.

Визначено форми та методи адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо надання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні. Проаналізовано адміністративні процедури щодо отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю.

Виявлено і узагальнено досвід зарубіжних країн щодо отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю. Удосконалено законодавство щодо отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю в Україні в аспектах вдосконалення процесу складання кваліфікаційного іспиту на право зайняття нотаріальною діяльністю та прийняття ґрунтовної (детальної) програми кваліфікаційного іспиту, скорочення строку повторного складання кваліфікаційного іспиту та встановлення адміністративної відповідальності щодо посадових осіб Міністерства юстиції України за порушення періодичності проведення кваліфікаційного іспиту на право зайняття нотаріальною діяльністю, що загалом позитивно вплине на впровадження європейських стандартів у сферу нотаріату в Україні.

Ключові слова: адміністративно-правові засади, кваліфікаційний іспит, Міністерство юстиції України, нотаріус, право на зайняття нотаріальною діяльністю, принципи, публічна адміністрація, реєстрація, свідоцтво, форми та методи адміністративної діяльності.

АННОТАЦИЯ

Рассоха С. С. Административно-правовые основы получения права на занятие нотариальной деятельностью в Украине. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 «административное право и процесс; финансовое право, информационное право». – Научно-исследовательский институт публичного права, Киев, 2018.

В диссертации на основе теории административного права, действующего законодательства, достижений публичной администрации приведено новое решение научной задачи касательно административно-правовых основ получения права на занятие нотариальной деятельностью в Украине, изложены наиболее важные научные результаты.

Раскрыто понятие нотариальной деятельности. Определено содержание административно-правовых отношений в сфере нотариата и раскрыты их особенности. Определены принципы получения права на занятие нотариальной деятельностью в Украине.

Сформирован административно-правовой статус Министерства юстиции Украины как основного субъекта в сфере нотариата. Раскрыт механизм административно-правового регулирования права на занятие нотариальной деятельностью в Украине и определены его элементы.

Определены формы и методы административной деятельности публичной администрации о предоставлении права на занятие нотариальной деятельностью в Украине. Проанализированы административные процедуры по получению права на занятие нотариальной деятельностью.

Выявлен и обобщен опыт зарубежных стран по получению права на занятие нотариальной деятельностью. Усовершенствовано законодательство относительно получения права на занятие нотариальной деятельностью в Украине в аспектах совершенствования процесса сдачи квалификационного экзамена на право занятия нотариальной деятельностью и принятия основательной (детальной) программы квалификационного экзамена, сокращения срока повторной сдачи квалификационного экзамена и установления административной ответственности в отношении должностных лиц Министерства юстиции Украины за нарушение периодичности проведения квалификационного экзамена на право занятия нотариальной деятельностью, что положительно повлияет на внедрение европейских стандартов в сферу нотариата в Украине.

Ключевые слова: административно-правовые основы, квалификационный экзамен, Министерство юстиции Украины, нотариус, право на занятие нотариальной деятельностью, принципы, публичная администрация, регистрация, свидетельство, формы и методы административной деятельности.

SUMMARY

Rozsokha S. S. Administrative and legal principles of obtaining the right to engage in notarial activities in Ukraine. – *Qualifying scientific work (manuscript).*

Thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy in Law, specialty 12.00.07 «Administrative Law and Process; Financial Law; Information Law». – Research Institute of Public Law, Kyiv, 2018.

The dissertation on the basis of the theory of administrative law, current legislation, achievements of the public administration presents a new solution to the scientific problem regarding the administrative and legal principles of obtaining the right to engage in notarial activities in Ukraine, and outlines the most important scientific results.

Notarial activities should be understood as the activity of notaries and other persons authorized by the state, which is public-law nature and carried out on behalf of the state, which results in the certification of rights and facts of legal significance with the purpose of legitimizing certain social relations and realization of rights, freedoms and legitimate interests of individuals.

To characteristics of administrative and legal relations in the sphere of notary services should include the following: arise, change and cease on the basis of administrative law; the subject of such relations is the organization of notarial activities by public administration; such relations are executive-administrative and public nature; to subjects of such relations include public administration (Ministry of Justice of Ukraine), notaries (or candidates for notarial activity), additional subjects (Higher Qualification Commission of the notary under the Ministry of Justice of Ukraine, notaries' bodies of self-government, etc.); is a purposeful activity aimed at the implementation of state policy in the field of notary and in defense of the rights, freedoms and legitimate interests of individuals and society.

The Ministry of Justice of Ukraine is the leading central body of state power, whose mission is the main objective areas of activity and consists in the direct implementation of the relevant state policy, in particular in the sphere of notary public, by adapting domestic legislation to EU standards, implementing various provision of public entities, the coordination of justice and the protection of the rights, freedoms and legitimate interests of individuals, society and the state as a whole.

The components of the mechanism of administrative and legal regulation of the right to engage in notarial activities in Ukraine should include: the normative provision of administrative and legal regulation of the right to engage in notarial activities in Ukraine; forms and methods of administrative activity of the public administration regarding the issuance of the right to engage in notarial activities in Ukraine; administrative procedures for obtaining the right to engage in notarial activities in Ukraine.

The forms of administrative activity of the public administration regarding the issuance of the right to engage in notarial activities in Ukraine are the publication of administrative acts by the public administration; conclusion of administrative contracts making.

Significant methods of administrative activity of the public administration regarding the issuance of the right to engage in notarial activities in Ukraine are encouragement, persuasion, coercion and control, and supervision, which are implemented in the sphere of the notary in this way: the method of promotion is the promotion (bonus, salary increase,

etc.) of public officials the administration to ensure the proper conduct of the qualification examination for the right to engage in notarial activities; the method of persuasion is carried out through the holding of scientific events (conferences, seminars, etc.), general promotion of persons regarding the organizational and legal regulation of the activities of the notary, the organization of special training courses for persons intending to pass a qualification examination, etc; in the sphere of issue of a certificate on the taking of notarial activity norms, there is no use of administrative penalties, but in order to effectively operate the notary system, in our opinion, it is necessary to establish administrative responsibility for officials of the Ministry of Justice of Ukraine for violation of the periodicity of conducting a qualification examination for the right to engage in notarial activity.

The qualification examination is divided into the following stages: 1) preparation of the premises for the qualification examination (including information and technical support); 2) development of examination tests and tasks; 3) registration of participants for the qualification examination (administrative registration procedure); 4) direct qualification examination; 5) assessment of examination tests and tasks, preparation of results, determination and announcement of the decision on the results of the qualification exam.

The administrative procedure for appealing actions and decisions of the subjects of public administration by candidates-notaries is provided for in a specialized law, as well as in subordinate normative acts concerning the right to engage in notarial activities carried out in the course of administrative legal proceedings and guarantees the basic principles of obtaining the right to engage in notarial activities in Ukraine.

The experience of foreign countries in obtaining the right to engage in notarial activity was revealed and summarized. The legislation on obtaining the right to engage in notarial activities in Ukraine has been improved in the aspects that it aims at improving the process of compiling the qualification examination for notarial activity and adopting a thorough (detailed) program of the qualification exam for the right to engage in notarial activities, reducing the period of repeated qualification examination, and the establishment of administrative liability for officials of the Ministry of Justice of Ukraine for violation of the frequency of conducting a qualifying examination for the right to engage in notarial activities, which in general will have a positive effect on the implementation of European standards in the sphere of notary services in Ukraine.

Key words: administrative-legal principles, qualification exam, Ministry of Justice of Ukraine, notary, the right to engage in notarial activities, principles, public administration, registration, certificate, forms and methods of administrative activity.